

UOT 82-14

AXISKA TÜRKLERİNİN SÜRGÜN ƏDƏBİYYATINDA LİRİK-EPIK JANRLAR VƏ ÜSLUB

ÖZTÜRK ENVER FAZLIOĞLU

Bakı Slavyan Universiteti, Bakı, Azərbaycan, doktorant

Açar sözlər: Axıska türkləri, sürgün ədəbiyyatı, ədəbi janrlar, lirik-epik janrlar, lirik-epik üslub

Axıska türklərinin çağdaş ədəbiyyatında klassik ədəbi ənənəyə xas lirik-epik janr formalarının müasir məzmunu, tarixi prosesləri və ideyaları təcəssüm etməsi geniş elmi mövzudur. Bu janrların XX əsrdə hələ sürgünə qədərki dövrdə kamil nümunələrini yaratmış ədib Axıska türklərinin klassik şairi Molla Məhəmməd Səfili olmuşdur. 1870-ci ildə Kobliyan-Altunqala bölgəsinin Pulate kəndində anadan olmuş, 1937-ci ildə repressiya edilərək güllələnmiş, bir sıra fəlsəfi, mənəvi, ictimai, tarixi mövzulu əsərlərin müəllifi olmuş Məhəmməd Səfilinin yaradıcılığında “vətən ağıtları”nın müasir modifikasiyası kimi “Camican” və “1918-1919 savaşı və Kobliyan dastanı”nı [3, s.31, s.45-47] göstərə bilərik. Qoşma ritmində, on birliklə yazılmış “Camican” şeirində keçən əsrin əvvəllərində çar ordularının və imperialist xristian dairələrin dəstəyi ilə ermənilərin cənubi-qərbi Qafqazda türklərə, müsəlmanlara qarşı apardıqları soyqırım siyasəti, insanların qətli, yurdlarından çıxarılması, dini məbədlərin məhv edilməsi təsvir edilir, müəllifin acı duyğuları ifadə olunur. [3, s.31] Bu əsərin fərqi cəhətləri mətndəki təsvirin realistliyi, yığcamlığı, konkret detalların və faktların verilməsi, şairin klassik poeziyaya xas ibarə, hiperbola, təbiətlə insan hisslərinin psixoloji paralelizmi, məcazlardan istifadə etməməsi, müəllifin son bənddə çağırış tonu və inamla oxuculara müraciəti, onları hərəkətə, mübarizəyə sövq etməyidir.

Səfilinin yenə on birliklə yazılmış, on altı bəndlik “1918-1919 savaşı və Kobliyan dastanı” isə üslub baxımından klassik irsə daha yaxındır. Əsər klassik dastan ənənəsinə uyğun olaraq, oxucuya ənənəvi müraciət formulu ilə (“Dinləyin ağalar...”) və poetik məkanın əsas hadisələrə qədərki firavan, abad durumunun vəsfi-halı ilə başlayır (“...vəsf edim hali, // Dəğişməyəm bir diyara Kobliyan, // Dövr ettim cihanı, yoxtur əmsali, Meyil verməz bir ağyarə Kobliyan...”). Lakin folklorda olduğu kimi, qəfildən bu ahəng sarsılır, bəd xəbər gəlir, faciə başlayır, cəng başlayır: “Axir-şərə döndi, düşti bir ataş, / Dedilər, əsgərə kimi edək baş? / Rəy etdilər, olsun Sərvər Bəy qardaş / Qırılax, enməzdən birə Kobliyan”. [3, s.45] Səfili bu ənənəvi poetik girişdən sonra hadisələrin realist təsvirinə keçir, döyüşlərin gedişatını, “böyüklər üçün düşünən ədavəti”, türkə qarşı “ingilis, firəng, erməni” birliyini, düşmənin həmləsini, sonda türkə gələn köməyi və barışı təsvir edir.

“Vətən ağıtları”nın janr meyarları bütövlükdə və ya elementlər şəklində Axıska türklərinin müasir şairlərindən Usta Mürtəz, Cabir Xəlid, Zeynül Yektayi, Fəhlül, Zarzimalı Aslan Şair, Şimşək Sürgün Kaxaretli, Mircavad Axıskalı, İlyas Xəlil, İlim Səfil, Güləhməd Şahin, Məhəmməd Paşaliyev, Şahismayil Adigünlü, Nurəddin Sasıyev, Müzeyfə Qoca Adigünlü, Səkinə Zənavlı, Mehیار Əhmədoğlu, Yunus Zeyrək, Həmdi Yitgün, Şəmşir Şimşəkoğlu, Təzəgül Cövdətgızı, Müsəddin, İndusa Musaoğlu, Dərdli Gözəl, Aşiq Binəli, Usta Bəkir və başqalarının yaradıcılığında izlənilir.

Bu janra, ilk növbədə, vətəndə doğulmuş, ürgün prosesini öz gözləri ilə görmüş və klassik poeziya əsasında formalaşmış yaşlı nəsəl nümayəndələrinin yaradıcılığında rast gəlinir. Bu şairlərdən 1934-cü ildə Axıska mahalının Uraş kəndində anadan olmuş Zeynül Yektayi (Fəxriyev Zeynül Fəxri oğlu) əsərlərində şəxsi sürgün təəssüratını, yaşadığı, şahidi olduğu olayları qələmə alır.

Əsərlərində sürgün mövzusu, vətən ağıtları ənənəsi əsas yer turan Zeynül Yektayın “Olmadı”, “Bənzəmən” kimi şeirlərində hadisələrin axarı fərdi müəllif baxışı ilə təqdim olunur, ancaq folklor üslubu geniş şəkildə aşkarlanır. “Bənzəmən” şeiri də folklor ənənəsindən gələn üslubi klişələrlə başlayır: “Bən sürgünüm vətənimdən, elimdən, / “Ellər gördüm, bizim elə bənzəmən. / “Həsərət qaldım gülşənimə, gülümə, / Güllər gördüm, bizim gülə bənzəmən”. [2, s.505]

Lakin mətndəki sürgün motivi məhəbbət lirikasına xas bu ənənəvi üslubla sərt təzad təşkil edir, mətnə tamamilə fərqli pafos və psixoloji ovqat yaranır: “Ottuz gündə bir diyara yetişdük, / Azı on beş dildə söhbət eşitdük, / Yeddi yilə biz onlara qarışdük, / Dilləri var, bizim dilə bənzəmən”. [2, s.505] Bu yadlıq, fərqlilik hər bir bənddə təkararlanaraq, sürgün acısını, vətəndən ayrılığı vurğulayır və müxtəlif metaforik vasitələrdən istifadə etməklə, qəriblik hissini aktualaşdırır: “Suları var, bizim suya bənzəmən; Tağları var, bizim tağa bənzəmən; Nə səsi var, nə bir qula bənzəmən; Təzə bülbül köhnə sara bənzəmən; Qaçdı rəngim, isitməyə bənzəmən; Diyan dillər bir insana bənzəmən”. [2, s.505-506] Əsərin sonunda isə, 1956-cı il fərmanı ilə sürgün məhdudiyətinin formal olaraq götürülməsi, ancaq vətənə buraxılmamaqlarından yaranan məyusluq yaranır, anlaşılmaz vəziyyətə, “nə sürgün, nə vətən” durumuna toxunulur: “Qulaq verdim, bəd xəbərə bənzəmən; Quruldu divanlar, oxundu fərman, // Yol açux vətənə, bu yerdə turman. Məhv oldi düşmənin, ismini sorman; Eşitdük xəbəri, düşdük yollara... Adladük Bakıdan, düşdük Tiflisə, // Kuffar qarşımızda söylədi bizə, // Diyer əmr yox siz gedəsiz elizə, // Diyan dillər bir insana bənzəmən; Yad ellərdən yad ellərə atdilər... // Dedilər qorxma, bu sürgünə bənzəmən”. [2, s.506]

Mətndəki təsvirilik, lirik janrın imkanları daxilində hadisələrin ardıcılığının yığcam təsviri, subyektivliyin, emosionallığın minimuma endirilməsi, olayın, hadisələrin gerçək mənzərəsinin lirik-epik üslubda təsviri Axıska türklərinin müasir vətən ağıtlarının, “vətən dastanı” adlandırdıqları, poemaya yaxın lirik-epik janrın xüsusiyyətlərini aşkarlayır. Bu xüsusiyyətlər, bir daha vurğulayaq ki, tipoloji səciyyəlidir və Axıska türk sürgün ədəbiyyatında cərəyan edən janr proseslərini əks etdirir.

Bu proseslərin təzahürünü Zənavlı Səkinə Məhəmməd qızının 35 bəndlik “Kövi Zənavın” və 33 bəndlik “Kobliyan” şeirlərində görmək olar. [2, s.490-493] Məşhur Bayraqdarlar nəslindən olan Səkinə Zənavlı öz şeirində yazdığı kimi, 1914-cü ildə anadan olub, buna görə də vətən haqqında aydın, dəqiq və ətraflı xatirələri var. Əsərlərində də doğma yurdun təbiətini, ağalar-bəylər, bilik-elm məskəni adlandırdığı kəndinin həyat tərzini, nəsilləri, əlamətdar xüsusiyyətlərini təsvir edir, tarixi-etnoqrafik dəyəri olan faktlar, detallar sadalayır. “Kövi Zənavın” şeirində əli silah tutan ərlərin, igidlərin 1941-də sovet dövləti yolunda müharibəyə getdiyini və 1944-də sovet hakimiyyətinin qoca, çocuq, qız-gəlini bir günün içində ocaqlarından çıxarıb sürgünə göndərdiyini poetik tərzdə təsvir edir, özünün və yurddaşlarının duyğularını ifadə edir: “Kövümüzə ötürdi bir böyük ordi, / Kimin var təqqəti çəkə bu dərdi, / Gürçiya tapşurdi Vətəni, yurdi, / 1944-ci tarixində kövi Zənavın / ...Qurudi sular, qaldı bostanlar, / Atalar yurdi, qəbiristanlar / ...Arşa dirək oldi ağlaşma səsi, / ...Gedə-gedə getdük uzaxa, / Kimi özbəgə düşdük, kimi qazağa, / Həsərət qaldük çəmənli çayıra, o güli bağa, / Daha görünməz taği Zənavın. [2, s.135-138]

Səkinə Zənavlının “Kobliyan” şeiri [2, s.490-493] də doğma məkanın dəqiq bildirilməsi (“Mərkəzim Axısxa, rayonum Adıgün, Zənav kövündə anadan oldum, Kobliyan eşitmişdim əzəl binadan, Ana vətənim, elim Kobliyan”) və yurdun tərifi ilə başlayır (“Bilməm tərifin dağdan başliyem, Bilməm bağçadan, bağdan başliyem... Nə qədər etsəm, tərifin azdur”), yurdun firavan, şad, bolluq içində keçən güzəranını təsvir edir. Bundan sonra, folklor poetikasına uyğun olaraq, bədii təzad yaradır: 1941-ci müharibəsi ilə dərd-kədərin gəldiyini bildirir, insan və toplumun faciələrini göstərir (“1941-ci ildə qulağıma gəldi bir sədə, // Bir müharibə oldi dünyada, // Dedi yigidləri verə Kobliyan. // Daha bən etməm sənin mətni, // Get-gedə işimiz həp oldi çətin, // Qız gəlin tul qaldı, balalar yetim”), ərləri, ataları, qardaşları dövləti qoruyan xalqın növbəti faciəsini səsləndirir: “Gəldi Stalinin, Beriyanın fərmanı, // Daha yoxdur dərdimizin dərməni... // Allah, bu başımıza nə işdur gəldi, // Çıxılmaz qapiya, ögümüz qışdur, // Vermədi bir şey, alımız boşdur, // Ac-

çılıpax töküldü yola Kobliyan. // Bindurdi şalona, şalon tavarni, // Qırıxdur taxtalar, açuxdur yani, // Gör nə hala qaldı Kobliyan mislimani, // Düzüldü gedər yola Kobliyan”. Göründüyü kimi, bədii təzad tədricən gücləndirilir, konflikt dərinləşir və zirvəyə çatır.

Süjet sürgün məntəqələrinə qədər artan emosional xətlə inkişaf edir, sürgün acılarını təsvir olunur və şairə, türklərə əl uzadanların məhz qazax, özbək kimi türk-müsəlman qardaşların olduğunu bildirir, zamanənin dəyişdiyini (“Stalin öldi, Malinkov çıxdı”), ancaq yaşı yetmiş ötdüyünü, bundan belə nə olacağını bilmədiyini söyləyir. Bu təfərrüatları, detalları sadalamaqda məqsədimiz haqqında danışdığımız janrın poetik səciyyəsi haqqında təsəvvür yaratmaq və bu proseslərin gələcəkdə ayrıca öyrənilməsi zərurətini təsbitləməkdir.

Bu sadaladığımız keyfiyyətlər Axıska türklərinin sürgün dövrü ədəbiyyatında geniş yayılmış *səyahətnamə və nəsihətnamə* kimi lirik-epik janrları üçün də xasdır. Tarixi baxımdan götürsək, bu janrlar realist təsvir, obyektivlik, analitiklik, tarixiliklə və didaktika ilə səciyyələnib. Axıska türklərinin ədəbiyyatında *səyahətnamə* janrının zəngin ənənəsi var. Axıska mühitində formalaşmış bir sıra şairlərin yaradıcılığında bu diyarın ayrı-ayrı bölgələrinin, köylərinin təsvirinə həsr olunmuş *səyahətnamə* tipli lirik-epik əsərləri göstərmək olar. Axıska türklərinin XX əsr ədəbiyyatında bu məzmununda əsərlərdən başlıcası Molla Məhəmməd Səfilinin “Axısqa türk mühitinin ictimai-siyasi, mədəni həyatı dəqiq cizgilərlə və müəyyən yumorla təsvir olunan, tanınmış şəxsiyyətlər haqqında təsəvvür yaradan, tarixi dəyərinə görə olduqca əhəmiyyətli mətn” [3, s.20] olan “Kobliyan kövlərinə olan qoşma”dır.

Səyahətnamə janrı sürgün dövründə xüsusilə aktuallaşmış, 1970-ci illərin axırlarında müəyyən ədəblərin vətənə etdikləri səfərlərə həsr olunmuş əsərlər meydana çıxmışdır. Axıska türklərinin müasir şairlərindən Usta Mürtəzin (“Yetişdi”), Səkinə Məhəmməd qızı Zənavlının (“Kobliyan”, “Kövi Zənavin”), Cabir Xalidin (“Bir şəkil çəkəm”, “Xoş görüşdux”, “Tavar göli”), İndusalı Musaoğlunun (“Vətən dastanı”), Şimşək Sürgün Kaxaretlinin (“Vətənə aid şeirlər”), Zeynül Yektayın (“Bənzəməz”), Dərdli Gözəlin (“Yandı Muqaret”) əsərlərində klassik *səyahətnamə* ənənəsi yeni mündəricə və poetik formada davam etmişdir. Doğma yurdun tarixini, toponimlərin, şəxsiyyətlərini, abidələrini xatırladan, yaddaşlarda yaşadan bu əsərlər ilk növbədə informativ dəyərə malikdir. Bu mətnlər vasitəsilə tarixi yaddaş qorunur, vətənin tarixi, təbiəti bədii vasitələrlə canlandırılır, gənc nəslin təxəyyülündə gerçək təsəvvür olunur. Müəyyən tədqiqatçılar haqlı olaraq, ümumən Axıska türklərini sürgün dövrü xalq ədəbiyyatının informativ funksiyasının rolunu qeyd edir və ictimai şüurda rolunu yüksək qiymətləndirirlər: “Tarihin və edebiyatın kəsişdiyi noktada Axıska sürgünlərinin sedası halk edebiyatına yansımış, Axıska halkının yaşadıkları zorluklar, cəfalar, ozlemler sözlü tarihe kaynaklık eden manzumelerle dile getirilmiştir. Sözlü tarihe şüphe ile bakmak, halk ezgilerinin nesnel olabileceği düşünmek bilimsel bakış olmakla birlikte, bu malzemeler tarihte yaşanmış olayların çok uzağında değildir. Uzak donemin tarihi bilgilerine bakıldığında her zaman bir şeyler eksik kalır. Her donemin sözlü tarihine ışık tutacak manileri, türküleri, ağıtları; destanları, hikayeleri, efsaneleri tarihi tamamlayacak bilgiler içerir”. [4, s.25]

Lakin bütün bu informativ-tarixi, ictimai əhəmiyyəti ilə bərabər, Axıska türklərinin çağdaş dövrdə yaranan xalq və müəllif ədəbiyyatı öz ədəbi-bədii qanunauyğunluqları ilə inkişaf edir, toplumun vətənpərvərlik ruhunda tərbiyəsinə, gənc nəslin milli və bəşəri dəyərlər, mənəvi-estetik kateqoriyalara uyğun formalaşmasına xidmət edir. Buna görə də haqqında danışdığımız lirik, lirik-epik və eləcə də epik əsərlər özlüyündə tarixi-informativ dəyəri ilə bərabər, böyük didaktik-tərbiyəvi və estetik-mənəvi əhəmiyyətə malikdir və gənc nəslin vətən sevgisi, vətənpərvərlik ideyaları, eləcə də ülvilik, gözəllik anlayışları ruhunda tərbiyəsində böyük rol oynayır. Axıska türklərinin sürgün dövrü *səyahətnamə*lərinin əsas xüsusiyyəti gördükləri məkanın gerçək mənzərəsini, təfərrüatların realist təsvirini deyil, müəlliflərin uzun ayrılıqdan sonra yaşadıkları duyğuları, daxilindəki lirik “vətən” obrazını, sakrallaşdırdığı rəmzi məkanın doğmalığını və gözəlliyini, mənəvi-estetik dəyərini tərənnüm etmələrindən ibarətdir. Buna görə də Cabir Xalidin “Xoş görüşdux” şeirində vətən canlı müsahibdir, lirik tərəf müqabilidir, yurdla görüş isə klassik

poeziyadakı sevgililərin vüsal məqamını xatırladır, şair yüksək emosional pafosla bu görüşdən doğan hiss və həyəcanını ifadə edir: “Sən ey əziz baba yurdum, / Xoş görüşdük, xoş görüşdük / Həsret çəkdim, səni gördüm, / Xoş görüşdük, xoş görüşdük. / Sən ey gözəl arzu-güman, / Tağ köksünə düşən düman, / Uçma ey kuş, uçma aman, /Xoş görüşdük, xoş görüşdük...” [2, s.508]

Mətnə təsvir olunan məkan – dağ, meşə, çayır-çəmən, baxan günəş, yağan yağış, gurliyan çay – poetik mahiyyəti etibarilə lirik səciyyəlidir, “daxili-psixoloji məkan”dır, bu, müəllifin “arzu-güman”ı, “gözəllikdən aldığı pay”dır. Müəllifin fikrincə, bu yurd məhz onun əzəli sakinlərinin qəlbində canlı varlığa çevrilə bilir və buna görə də “yurda naxış” məhz insanlardır, bu torpağın əsl sakinləri, sahibləridir. Bu cəhətlər onu göstərir ki, klassik poeziyada obyektiv-tarixi, epik təsvir səciyyəli səyahətnamə janrı Axıska türklərinin müasir poeziyasında janr və üslub baxımından dəyişilərək, lirik-psixoloji mətnə çevrilmişdir.

Ənənəvi səyahətnamə janrının belə əsaslı transformasiyası, yəni epik-təsviri mətnə lirik-psixoloji şeirə çevrilməsi, Axıska türklərinin ədəbi prosesinin təkamülü əlamətidir. Bu psixoloji çalar, müasir poetik qavrayış, vətənin canlandırılıb insani keyfiyyətlərlə aşılması bir çox çağdaş şairlərin, o cümlədən istedadlı şair İlyas İdrisovun “Tanımadı” şeirində orijinal şəkildə ifadə olunmuşdur: “Qürbətdən vətənə endim, / Yetən bəni tanımadı. / Yol üstündə daşa döndüm, / Ötən bəni tanımadı. / *Gedəmədim qucağına* / Qısdım bir bucağına, / Odun vurdum ocağına, / Tütün bəni tanımadı / Bu ayrılıx çox uzandı, / Bıçax kəməyə dayandı, / Naləmdən dağlar oyandı, / Vətən bəni tanımadı”. [2, s.517]

Gəraylı ölçüsündə yazılmış şeirin səkkizlik ritmi lirik qəhrəmanın emosional halına, vüsalına can atdığı vətənin onu “tanınmamasından” doğan həyəcanlı psixoloji ovqatına, məyusluğuna uyğundur. Vətən yolunda “daşa”, ocağın “odununa” dönən qəhrəmanı, yoldan keçənlər, ocağın tütünü, bitən gül, ötən bülbül, məzarlıqda yatanlar belə tanımır. Lirik duyğuların təbiətə, ətraf mühitə belə müncər edilməsi, mətnə xas antropomorfizm müəllifə milli faciənin dərinliyini, “uzanmış ayrılığın” ağırlığını aşkarlamağa imkan verir. Artıq gerçək coğrafi məkana deyil, daxili mənəvi məkana, “daxili vətən”ə olan məcazi “səfər”i əks etdirən bu tip psixoloji səyahətnamədə arxaik mif-folklor poetikasına xas motiv – qəhrəmanın tanınmaması motivi aşkarlanır. Məlum olduğu kimi, tanınma motivinin klassik epik süjetlərdə təkamülü personajın özünü tanıtması üçün sınaqlardan keçməsindən ibarət olur. Müasir şair İlyas İdrisov da “Bu ayrılıx çox uzandı, Bıçax kəməyə dayandı, Naləmdən dağlar oyandı” deməklə, təhtəşüür şəkildə özünü və oxucularını məhz bu epik sınaqlara, yəni vətən uğrunda mübarizəyə və yurd, babaların ruhu tərəfindən “tanınmağa”, vətənə layiq olmağa səsləyir.

Ənənəvi səyahətnamə, vətən dastanı kimi janrların yuxarıda toxunduğumuz yeni poetik transformasiyaları, lirik-psixoloji variantları ilə yanaşı, yeni nəsildən olan şairlər tərəfindən klassik meyarlara uyğun nümunələri də yazılmaqdadır. Bu baxımdan, yeni ədəbi nəslin nümayəndəsi, 1991-ci ildə Gürcüstanda anadan olmuş, Türkyədə orta, litsey və universitet təhsili almış Tinatin (Nərgiz) Bekadzenin (Axıskalı) qələmə aldığı “Axıskanamə” şeirini göstərə bilərik. Müəllifin 2013-cü ildə hələ tələbə ikən çıxmış “Mazür Gör Cüretimi” kitabında dərc olunmuş bu şeiri Axıska türklərinin klassik “vətən dastanları” və səyahətnamə janrlarında yazılıb. Molla Məhəmməd Səfilinin “Kobliyan köylərinə” dastanında olduğu kimi, Axıskanın tarixi köylərinin, 230 köyün adı çəkilən bu şeir, tədqiqatçı Ozcan Doğukanın [1, s.182-209] göstərdiyi kimi, “gunumuze kadar edebiyatta Axıska, koyleyi ve ozellikleri, bazı orf-adetler, tarihi şahsiyetler hakkında bilgi veren en kapsamlı eserlerdendir... şiirde ismi gecen antroponim, toponim ve hidronimler hakkında ek bilgiler toplanmış ve konunun acıklanmasına çalışılmıştır. Ayrıca orf-adetler ile ilgili kişisel görüşmeler yapılmış ve bilimsel kaynaklara başvurulmuştur. Tarih, Coğrafya, Kultur, Onomastik gibi bilgiler içeren “Axıskaname” şiirinin araştırılması Axıska coğrafyası ve kulturu için önem teşkil etmektedir”. [1, s.182]

Göründüyü kimi, tədqiqatçı gənc şairin şeirinin yalnız ədəbi baxımdan deyil, daşdığı tarixi-etnoqrafik, coğrafi və onomastik məlumatlara görə həm də elmi və informativ dəyərə malik olduğunu

təsdiqləyir. Belə bir əsərin bizim günlərdə meydana çıxması klassik ədəbi janrların müasir oxucu üçün gərəkli olan məlumatı çatdırma bildiyini təsbitləyən fakt kimi maraqlı kəsb edir. Eyni zamanda bu fakt məhz sürgün dövrü üçün xüsusilə səciyyəvi olan yaradıcılıq proseslərini aydınlaşdırır, bədii yaradıcılığın tarixi yaddaşın, etnik şüurun qorunmasında mühüm amil olduğunu bir daha sübut edir.

ƏDƏBİYYAT

1. Ozcan D. Tinatin (Nergis) Bekadze'nin Ahıska ve Ahıskalılar // Karadeniz, 2015; (27). s. 182-209
2. Hacı A. Axıska türkləri. Vətən bilgisi. İstanbul: Axıska Reklam Tanıtım Ajansı Yayınları, 2009, 583 s.
3. Hacı A. Axıskalı Aşıq Molla Məhəmməd Səfili. Bakı: Mütərcim, 2014, 84 s.
4. Naci Ö.M. Ahıska Türkləri'nin Halk Edebiyatı // "III.Uluslararası Ukrayna'da Türkçe Konuşan Halklar Sempozyumu". Bildiriler, Kiev, 18-21 Eylül, 2012, 19-26 s.
5. Piriye A., Piriye S. Ata yurdum Axıska. Bakı: Mütərcim, 2001, 256 s.

РЕЗЮМЕ

ЛИРИКО-ЭПИЧЕСКИЕ ЖАНРЫ И СТИЛЬ В ЛИТЕРАТУРЕ ПЕРИОДА ВЫСЕЛКИ АХАЛЦИХСКИХ ТУРОК

Озтюрк Э.Ф.

Ключевые слова: ахалцихские турки, литература периода выселки, литературные жанры, лирико-эпические жанры, лирико-эпический стиль

В статье рассматриваются происхождение и закономерности лирико-эпических жанров и стилей в литературе периода выселки ахалцихских турок, депортированных со своей родины в 1944 году. Анализируются литературные, жанровые и стилевые особенности, взаимосвязь лирико-эпических жанров с другими жанровыми системами и национальной литературой. Дошедшие до наших дней эти произведения вызывают интерес как факт, что классические литературные жанры могут передавать информацию, необходимую современному читателю.

SUMMARY

LYRICAL-EPIC GENRES AND STYLE IN LITERATURE OF EXILE OF AHALTSIKH TURKS

Ozturk E.F.

Key words: Akhaltsikhe turks, exile literature, literary genres, lyric-epic genres, lyrical-epic style

The article discusses the origin and patterns of lyric-epic genres and styles in the exile literature of Akhaltsikhe Turks deported from their homeland in 1944, literary features, genre and style features, analyzes the relationship of lyric-epic genres in exile with other genre systems and national literature. Preserved to the present day, these works are of interest as the fact that classical literary genres can convey the information needed by the modern reader.

Daxilolma tarixi:	İlkin variant	30.10.2019
	Son variant	20.11.2019